

Міністерство культури України
Черкаське музичне училище ім. С.С.Гулака-Артемовського
Циклова комісія «Теорія музики»

Лекція з Гармонії за темою:
АКОРДИ ПОДВІЙНОЇ ДОМІНАНТИ В КАДЕНЦІЇ

Укладач: Доценко С.Т.

1. Попередні відомості

Різні види мажору і мінору - натуральний, гармонічний, мелодичний - об'єднуються однією загальною ознакою: всі ці лади - діатонічні; їх співзвуччя в своїй сукупності підкоряються тоніці безпосередньо як її домінанта, субдомінанта або побічні акорди.

Разом з діатонікою широко застосовується вихід за її межі; він досягається введенням в ладотональність хроматичних нестійких акордів.

Хроматичні акорди привносять нові тяжіння, збагативши акордові засоби ладу, а тим самим і його виразні можливості. При цьому, проте, всі ці нові акорди також об'єднуються тонікою, хоча і не безпосередньо.

2. Група акордів подвійної домінанти

Серед хроматичних акордів найбільш поширені акорди, що є домінантовою гармонією по відношенню до домінанти діатонічної системи ладу.

Приймаючи, наприклад в До мажорі домінантові тризвуки як би за тимчасову тоніку, можна побудувати наступну групу домінантових акордів до неї:

422
C-dur
T D

DD DD₇ DD₉ DD₉ DD_{VII} DD_{VII₇} DD_{VII₇}

Найважливішою відмінною рисою акордів цієї групи є підвищений IV ступінь гамми: натуральний IV ступінь служить ознакою субдомінантової гармонії (S, SII, SII₇), але, будучи підвищеною, вона міняє свою функцію.

Акорди даної групи отримали назву подвійної домінанти: вони позначаються зведеною буквою - DD.

Для акордів, що будуються від V ступеня по відношенню до діатонічної домінанти, приєднується лише позначення вигляду, наприклад: DD₆, DD₃⁴, DD₉

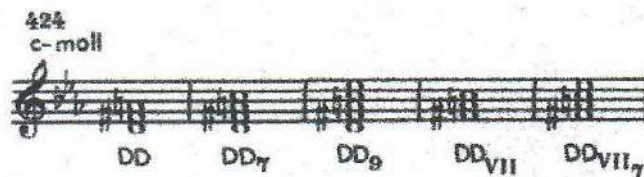
і т.п. Акорди ж, ввідні до доміаннти, одержують, окрім основного звуку DD, римську цифру VII і значок вигляду, наприклад: DDVII₇, DDVII₅⁶ і т.д.

Примітка. Акорди, відзначені в прикладі 422 зірочками, належать до самих вживаних в практиці.

В мажорі, в акорді DDVII₇ (а також в його першому оберненні DDVII₅⁶), поміщеному перед К₄⁶, III знижений ступінь (септима зменшеного ввідного септакорду до доміаннти) нерідко готується як II підвищена, мелодично тяжіюча до III ступеня (сексті К₄⁶):

Акорди групи DD в мінорі співпадають по будові з відповідними акордами однойменного мажору, за деякими виключеннями, а саме: нонакорд в мажорі може бути і великий і малий, в мінорі - тільки малий; ввідний септакорд в мажорі - і зменшений і малий, в мінорі - тільки зменшений:

3. Роль подвійної доміаннти

Через звичку до певних кадансових оборотів слух після субдомінанти чекає цілком можливої і звичайної появи доміаннти

Якщо ж після субдомінантової гармонії вводиться подвійна доміаннта, то виникнення нових тяжінь перетворює можливість появи доміаннти в необхідність, оскільки акорд DD вимагає розв'язання в доміаннту (як в свою тоніку) -

$$\begin{array}{c}
 \text{---T---}\overline{\text{S---D}}\text{---T.} \\
 \text{T---S---}\overline{\text{DD}}\text{---}\rightarrow\text{D---T.}
 \end{array}$$

4. Приготування подвійної доміанти

Після субдомінантової гармонії (S, SII, SII₇ S₇) будь-який акорд DD вводиться хроматичним ходом основного звуку S (або терції SII і SII₇) у ввідний звук DD.

Оскільки для кадансової субдомінанти характерне приміщення в басу основного звуку S, хроматичний крок доручається саме басу, рідше верхньому або середньому голосу.

Якщо в субдомінаитовій гармонії подвоєний її основний звук (або, що все одно, терція SII), то для уникнення заперечення користуються наступним прийомом: одночасно з підвищенням IV ступеня в одному голосі її подвоєння в іншому з голосів йде вниз на цілий тон (утворюється зменшений DDVII₇) або на півтон (утворюється малий DDVII₇):

425

C-dur c-moll

S DDVII₇

Detailed description: This musical exercise is in C major and 2/4 time. It shows a chromatic movement from the subdominant (S) to the double-dominant seventh (DDVII₇). The first measure shows the S chord (F2, C3, F3) with the bass line moving chromatically from F2 to E2. The second measure shows the DDVII₇ chord (E2, G2, B2, D3) with the bass line continuing from E2 to D2. The key signature changes from C major to C minor for the second measure.

Нерідко подвійна доміанта вводиться безпосередньо після T або TSVI:

426

C-dur

T DDVII₈ T TSVI DDVII₇

Detailed description: This musical exercise is in C major and 2/4 time. It shows two examples of direct movement to the double-dominant seventh. The first measure shows the tonic (T) chord (C2, E2, G2) moving to the double-dominant eighth (DDVII₈) chord (D2, F2, A2, C3). The second measure shows the tonic sixth (TSVI) chord (C2, E2, G2, B2) moving to the double-dominant seventh (DDVII₇) chord (E2, G2, B2, D3).

5. Розв'язання DD в доміантів тризвук через K⁶₄

Кадансовий квартсекстакорд - майже обов'язкова приналежність класичного кадансу в зарубіжній музиці XVIII і XIX століть. У зв'язку з цим розв'язання DD в D через KD⁶₄ - явище найзвичайніше як в заключній каденції, так і в половинній.

При цьому в басу акорду DD поміщається один з тих звуків які оточують бас K^6_4 , тобто або IV# або VI ступінь гамми Ввідний звук DD (IV#) йде при розв'язанні по своєму тяжінню, тобто на малу секунду вгору, загальні звуки залишаються на місці:

427 **Заключительные каденции**

C-dur

T SII₆ DDVII₇ K₆ D₇ T T DDVII₆ K₆ D₇ T

428 **Половинные каденции**

C-dur

T SII₆ DDVII₇ K₆ D T DDVII₆ K₆ D

429 **Allegro** **В. А. Моцарт. Симфония g-молл., ч. I**

B-dur

TS_{VI} DD₆ K₆ D

430 **Allegretto** **Л. Бетховен. 7-я симфония, ч. II**

C-dur

TS_{VI} DD_{4/3} K₆ D T

6. Безпосереднє розв'язання в домінанту

Співвідношення акордів подвійної домінанти з домінантою аналогічно співвідношенню домінанти з тонікою. Тому, наприклад, акорд DD₇ розв'язується в домінантів тризвук, як домінантсептакорд - в тонічний тризвук:

431

C-dur

T DD₅ D TS_{VI} T DD₃ D T₆ T TS_{VI} DD₇ D T

а акорд DDVII₇ розв'язується в D, як DVII₇ в T:

432

C-dur

T DDVII₇ D T DDVII₆ D_{6/5} T

433 Allegro non troppo

П. Чайковський. 6-я симфонія. I ч.

h-moll

t₆ S t₆ DDVII₇ D

Той або інший акорд DD з'являється іноді в каденції як допоміжний між K₄ і його повторенням:

433 а

K₄ DDVII₆ K₄ D₇ T s₆ T

Приклад гармонізації:

